

Попова І.А., Семеренко В.В.

Національний фармацевтичний університет, м. Харків

Вплив пандемії COVID-19 на аптечний ринок України

ira_porova_dik@ukr.net

Вступ. У 2020 р. ключовим фактором, який впливав на розвиток фармацевтичних ринків та економіки в цілому, стала пандемія COVID-19 та пов'язані із нею карантинні обмеження. У період жорстких карантинних обмежень фармринок України продемонстрував суттєвий спад, зумовлений зупинкою багатьох галузей економіки та обмеженим доступом пацієнтів до лікарів. У період жорстких карантинних обмежень фармринок України продемонстрував суттєвий спад, зумовлений зупинкою багатьох галузей економіки та обмеженим доступом пацієнтів до лікарів. Послаблення обмежень та перехід до адаптивного карантину сприяли поживленню економіки та відновленню ринку. На початку карантину, в умовах невизначеності і загальної паніки, аптечний бізнес пережив справжній бум, однак за бумом настало безпрецедентне падіння, що тривало кілька місяців.

На цій підставі **метою дослідження** є оцінка впливу пандемії COVID-19 на розвиток аптечного ринку України.

Матеріали та методи. У дослідженні використано методи аналізу і синтезу; метод порівняння; системно-аналітичний.

Отримані результати. Результати дослідження довели, що в період початку пандемії, в населення почалася паніка, і всі кинулися купувати парацетамол, дезінфектори і маски, стався різкий стрибок продажів. Люди скуповували антивірусні препарати, а заодно запасалися й іншими ліками, на цій підставі відбувся приріст продажів — усередині березня він становив 100–120%. Але у квітні аптеки спорожніли, і почалося істотне падіння ринку — до 20%, у травні і червні падіння доходило до 30%.

Падіння попиту на лікарські засоби було пов'язано з карантинними обмеженнями (дистанційна робота, навчання), звісно, це не стосується

хронічних захворювань: люди продовжували хворіти, але боялися ходити до лікарів, а зроблених «стратегічних запасів» ліків на певний час вистачило. Лікарні не працювали на повну потужність, планові операції виконували не в повному обсязі, і необхідних для цих операцій медикаментів не закуповували.

У цей період спостерігається тенденція до купувлі тільки найнеобхідніших ліків і дорогим оригінальним препаратами замість дешевих дженериків. Плюс — законодавчі обмеження, введені на час карантину на низку препаратів, не дозволяли аптекам заробляти на популярних медикаментах.

Однак, влітку ринок почав поступово оживати, і в серпні обсяги продажів у грошовому вираженні повернулися до торішнього рівня. У вересні зростання прискорилося: на тлі різкого стрибка випадків захворювання COVID-19, сезонного погіршення ситуації з ГРВІ та хронічними недугами лікарських засобів стали купувати відчутно більше.

Також слід зазначити, що припинилося зростання великих мереж, вони вже не відкривали нових точок. Багато мереж закривали найменш прибуткові точки, щоб вивільнити товарні залишки і спрямувати їх в інші аптеки. Дрібні мережі й окремі аптеки опинилися буквально на межі виживання. Їм було складніше боротися з падінням попиту: вони не могли закрити частину точок, не могли взяти кредити — ніхто б їх не дав. У провінції багато аптек взагалі розпустили співробітників і закрилися «на карантин».

Також, слід зазначити, що Covid-19 та карантинні обмеження підштовхнули розвиток e-commerce на фармацевтичному ринку. На час карантину дозволили продавати безрецептурні ліки в Інтернеті, а поштовим операторам доставляти ліки.

За перше півріччя 2021 року на інтернет-продажі ліків припало 7,6% загального обсягу. На топ-10 аптечних мереж припадає 13% продажу ліків через інтернет. Серед прайс-агрегаторів абсолютний лідер - це Tabletki.ua, серед аптечних мереж - 911. У листопаді кількість відвідувань Tabletki.ua склала 8,68 млн., за ним йде Liki24 - 2,44 млн. За цей же період кількість відвідувань сайту

911 склала 7,3 млн, за ним, з великим відривом за цим показником, йде сайт "Аптеки Доброго дня" - add.ua - 1,38 млн.

Однак, для аптек вигода від онлайн продажів не настільки очевидна, оскільки мережі втрачають у маржі та націнці. "Ліки в інтернеті продаються з меншою маржою, ніж в офлайн-точках. Внаслідок нарощування частки на e-commerce ринку мережі змушені знижувати ціни в боротьбі за споживача. У середньому, за онлайн замовлення, вартість товару знижується на 7% від офлайн-покупки.

Висновки. Таким чином, узагальнюючи вищенаведене, слід зазначити, що після незначного зменшення в період локдауну, загальна кількість торгових точок в Україні продовжує поступово зростати. При цьому зростання фіксується для всіх типів населених пунктів, однак більше нових аптечних закладів з'являється у великих містах. У той же час зменшується кількість аптечних пунктів та закладів, що належать ФОП. Найбільший приріст виторгу на 1 торгову точку зафіксовано для міських аптек, що належать юридичним особам. Також, продовжується консолідація аптечного сегмента. В умовах жорсткої конкурентної боротьби лідери сегмента поступово захоплюють ринок. Невеликим аптечним мережам важко з ними конкурувати, а тому найближчим часом слід очікувати руху в бік створення асоціацій невеликих аптечних мереж та аптек, що належать приватним підприємцям.